

МІЖНАРОДНІ ЕКОНОМІЧНІ ВІДНОСИНИ
INTERNATIONAL ECONOMIC RELATIONS

УДК 338.45:502:339.9

doi: <https://doi.org/10.15330/apred.1.21.192-203>

Урбан О.А.¹, Чиж Н.М.²

**ОЦІНКА ТА АНАЛІЗ ЕКОЛОГІЧНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА В КРАЇНАХ
ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ**

¹Луцький національний технічний університет,
кафедра міжнародних економічних відносин,
вул. Львівська, 75, м. Луцьк,
43018, Україна,
тел.: 0505237842,
e-mail: urban.oksana@gmail.com
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-8804-0546>

²Луцький національний технічний університет,
кафедра фінансів, банківської справи та
страхування,
вул. Львівська, 75, м. Луцьк,
43018, Україна,
тел.: 0509352003,
e-mail: chuzh1603@ukr.net
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1108-4241>

Анотація. У статті розглядаються сучасні тенденції розвитку екологічного підприємництва в країнах Європейського Союзу (ЄС). Проведено оцінку ключових показників, що характеризують екологічно орієнтовану підприємницьку діяльність, а також проаналізовано вплив державної політики та міжнародних екологічних стандартів на розвиток цього сектору.

Особлива увага приділена механізмам підтримки екологічного бізнесу, фінансовим стимулам та інноваційним підходам, які сприяють впровадженню сталих технологій. На основі досвіду країн ЄС визначено перспективи розвитку екологічного підприємництва в Україні, а також запропоновано можливі заходи для його активізації.

Метою дослідження є комплексна оцінка та аналіз стану розвитку екологічного підприємництва в країнах Європейського Союзу на основі вивчення ключових показників екологічної економіки за останні роки, виявлення основних тенденцій і факторів, що впливають на ефективність і динаміку цього сектору, а також формулювання науково обґрунтованих рекомендацій для сприяння сталому розвитку та підвищення конкурентоспроможності екологічних підприємств у регіоні.

У статті розкрито сутність екологічного підприємництва крізь призму засад збалансованого розвитку. Головною метою такого підприємництва є формування ефективної моделі, яка гармонійно поєднує отримання прибутку із збереженням навколишнього середовища.

Окреслено вплив глобалізації на розвиток екологічного підприємництва. Глобалізаційні процеси сприяють розширенню економічних зв'язків, проте водночас створюють значні ризики, зокрема посилення розмежування країн на розвинений центр та периферію. Це поглиблює диференціацію у соціально-економічному, екологічному та науково-технічному розвитку держав.

Сучасна модель світової економіки орієнтована на розширення екологічно-економічної експансії, що проявляється у формах екологічного сепаратизму та неоколоніалізму. Це загострює конфлікти у глобальному економічному просторі.

Ключові слова: екологічне підприємництво, сталий розвиток, екологічні інновації, державна підтримка, країни ЄС, екологічна сфера.

ASSESSMENT AND ANALYSIS OF ECOLOGICAL ENTREPRENEURSHIP IN THE EUROPEAN UNION COUNTRIES

¹Lutsk National Technical University,
Department of International Economic Relations,
Lvivska St., 75, Lutsk,
43018, Ukraine,
tel.: 0505237842,
e-mail: urban.oksana@gmail.com
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-8804-0546>

²Lutsk National Technical University,
Department of Finance, Banking, and Insurance,
Lvivska St., 75, Lutsk,
43018, Ukraine,
tel.: 0505237842,
e-mail: chuzh1603@ukr.net
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1108-4241>

Abstract. The article examines current trends in the development of ecological entrepreneurship in the European Union (EU) countries. An assessment of key indicators characterizing environmentally oriented entrepreneurial activity has been conducted, along with an analysis of the impact of government policies and international environmental standards on the sector's growth.

Special attention is given to mechanisms for supporting ecological businesses, financial incentives, and innovative approaches that contribute to the implementation of sustainable technologies. Based on the experience of EU countries, the article identifies prospects for the development of ecological entrepreneurship in Ukraine and proposes possible measures for its activation.

The aim of the study is a comprehensive assessment and analysis of the development of ecological entrepreneurship in the countries of the European Union based on the examination of key indicators of the environmental economy in recent years, identification of main trends and factors influencing the efficiency and dynamics of this sector, as well as the formulation of scientifically grounded recommendations to promote sustainable development and enhance the competitiveness of ecological enterprises in the region.

The article reveals the essence of ecological entrepreneurship through the lens of balanced development principles. The primary goal of such entrepreneurship is to create an effective model that harmoniously combines profit generation with environmental preservation.

The impact of globalization on ecological entrepreneurship is outlined. While globalization fosters the expansion of economic relations, it also poses significant risks, particularly the increasing divide between developed economic centers and peripheral regions. This further exacerbates disparities in socio-economic, environmental, and scientific-technical development among nations.

The current global economic model is geared toward expanding ecological and economic expansion, manifested in forms of ecological separatism and ecological neocolonialism. This intensifies conflicts within the global economic space.

Keywords: ecological entrepreneurship, sustainable development, environmental innovations, government support, EU countries, environmental sector.

Вступ. Екологічні проблеми набувають дедалі більшої ваги у світовій економіці, особливо в контексті сучасних глобальних господарських процесів. Значний вплив на стан довкілля має високий рівень промислового виробництва та інтенсивна господарська діяльність.

Попри численні дослідження у сфері охорони навколишнього середовища, актуальним залишається пошук нових підходів до розв'язання екологічно-економічних проблем промисловості. Перехід до сталого розвитку потребує комплексного підходу, що включає ефективне регулювання, технологічні інновації та активну участь громадськості.

Одним із ключових аспектів сталого розвитку є залучення суспільства до природоохоронної діяльності. Особливу роль у цьому відіграє підприємництво, проте його внесок у вирішення екологічних проблем наразі залишається недостатнім. Важливо розвивати природоохоронне підприємництво, спираючись на європейський та світовий досвід, а також удосконалювати організаційні та методичні засади його впровадження в Україні.

Попит на екологічно чисту продукцію, зокрема органічні продукти харчування, безпечні меблі, побутову хімію, будівельні матеріали та енергоефективні технології, зростає. Це стимулює розвиток екологічно орієнтованих промислових і сільськогосподарських технологій, сприяючи поширенню принципів сталого розвитку та формуванню екологічно відповідального бізнесу.

Таким чином, вирішення екологічних проблем потребує комплексного підходу, який об'єднує державну політику, інноваційні технології та активну участь бізнесу й суспільства. Тільки так Україна зможе забезпечити екологічно безпечний розвиток та інтегруватися у світову систему сталого господарювання.

Постановка завдання. Науковим дослідженням функціонування та стимулювання екологічного підприємництва займалися вітчизняні вчені. Міщенко В.І. досліджував інституційні засади розвитку «зеленої» економіки та роль державної політики у стимулюванні екологічного підприємництва [1], Курилова А.А. провела аналіз фінансових механізмів підтримки екологічного підприємництва в умовах євроінтеграції [2], Литвиненко Я. В. вивчала екологізацію підприємницької діяльності як складову сталого розвитку національної економіки [3], Ковальчук Т.Т. займалася проблематикою формування інноваційного середовища для розвитку екологічного підприємництва [4], Набок Р. І. дослідив інтеграцію екологічних інновацій у діяльність малого та середнього бізнесу як інструмент підвищення їх конкурентоспроможності [5], Збарський В. К. аналізував екологічні аспекти підприємницької діяльності в аграрному секторі та шляхи їх нормативного та економічного регулювання [6] та інші відомі вчені-економісти. Усе це слугує базою для проведення подальших досліджень

У сучасних умовах глобалізації та посилення екологічних викликів важливим напрямом сталого розвитку є екологічне підприємництво. В країнах Європейського Союзу цей сектор активно розвивається завдяки впровадженню екологічних стандартів, державної підтримки та інноваційних технологій. Водночас для України європейський досвід може стати основою для формування ефективної політики у сфері екологізації бізнесу.

Основним завданням цього дослідження є оцінка сучасного стану екологічного підприємництва в країнах ЄС та аналіз його ключових показників. Особлива увага приділяється механізмам стимулювання екологічного бізнесу, таким як податкові пільги, субсидії, інвестиційні програми та регуляторні заходи, що сприяють розвитку сталих технологій. Дослідження також передбачає вивчення впливу глобалізаційних процесів на екологічне підприємництво, зокрема його роль у забезпеченні екологічної безпеки та економічного зростання. Важливо визначити, наскільки ефективно функціонують моделі екологічного підприємництва в країнах ЄС та які бар'єри перешкоджають їхньому подальшому розвитку.

Одним із ключових аспектів дослідження є аналіз впливу державної політики на розвиток екологічного підприємництва в країнах ЄС. Зокрема, розглядаються

механізми, які забезпечують інтеграцію екологічних стандартів у бізнес-практики, такі як обов'язкові екологічні сертифікати, вимоги до скорочення викидів та управління відходами. Оцінка ефективності цих політик дозволяє зрозуміти, як національні та європейські законодавчі ініціативи стимулюють впровадження екологічно чистих технологій та бізнес-процесів.

Крім того, в рамках дослідження планується аналіз основних перешкод, які стримують розвиток екологічного підприємництва в країнах ЄС. Це включає недостатню фінансову підтримку, високі витрати на впровадження екологічних технологій, а також відсутність ефективних механізмів моніторингу та контролю. Визначення цих бар'єрів є важливим для розробки рекомендацій щодо покращення умов для розвитку екологічного бізнесу та забезпечення сталого економічного росту в регіоні.

На основі отриманих результатів буде розроблено рекомендації щодо вдосконалення підходів до розвитку екологічного підприємництва в Україні. Зокрема, буде запропоновано заходи для посилення державної підтримки, адаптації європейських практик та створення сприятливих умов для підприємств, орієнтованих на екологічні інновації.

Результати. Екологічна спрямованість бізнесу є однією з необхідних умов покращення екологічного стану, вирішення проблем раціонального використання природних ресурсів. Задля забезпечення екологічної спрямованості інноваційного розвитку конкурентоспроможної економіки необхідний достатній рівень мотивації екологізації інноваційної діяльності підприємств різних галузей економіки [7].

У табл.1 подано основні принципи та механізми реалізації екологічного підприємництва у державі

Таблиця 1

Принципи та механізми реалізації екологічного підприємництва у державі

Table 1

Principles and Mechanisms for Implementing Ecological Entrepreneurship in the State

Принципи	Механізми реалізації		
Політичні пріоритети	Посилення політичної волі та інституційної спроможності до реалізації принципів сталого розвитку та забезпечення екологічної безпеки		
Розширення ринків	Формування оптимальних ринкових стратегій	Поєднання громадянської свідомості з економічними вигодами	Стабілізація компаній на місцевому ринку
Науково-технічне обґрунтування	Обов'язковий науково-технічний супровід проєктів		Відповідність рішень щодо розвитку підприємництва до рекомендацій науковців
Узгодження дій з гілками державної влади	Залучення незалежних експертів та проведення громадських обговорень з питань суспільного розвитку, забезпечення екологічної безпеки		Інформування про дії, що впливають на діяльність бізнесу
Громадський контроль	Залучення представників громадськості, у тому числі бізнесових		Створення інформаційної та консультативної інфраструктури
Прозорості взаємин влади громади бізнесу	Забезпечення взаємної відповідальності за ефективність регіональної та місцевої політики через представництво зацікавлених представників у наглядових радах та дорадчих органах		

Джерело: [8, с. 25].

Зростання загального рівня екологічної обізнаності, широке впровадження сертифікації в країнах ЄС відповідно до міжнародних стандартів, а також постійні

труднощі з просуванням товарів і послуг на ринку сприяли виникненню відносно нового бізнес-явища – корпоративної стабільності, яка ґрунтується на поєднанні екологічної та соціальної відповідальності.

Розвиток підходів до аналізу екологічної безпеки, представлений у табл.2, тут демонструється поступовий перехід від пасивної до активної екологічної стратегії. У зв'язку з цим доцільно зосередити увагу на моделі еволюції екологічної стратегії підприємства.

Таблиця 2

Еволюція підходів щодо проблематики екологічної безпеки

Table 2

Evolution of approaches to environmental security issues

Стратегія	Період	Характеристика
Пасивна стратегія	50–60-і рр. XX ст.	Пилогазові викиди, стічні води і відходи розміщуються у навколишньому середовищі без зміни складу.
Реактивна стратегія	70-і рр. XX ст.	Очищення викидів перед викидом у довкілля, зменшення небезпечних речовин.
Активна стратегія	80-і рр. XX ст.	Заміна небезпечних речовин, вторинне використання ресурсів.
Превентивна стратегія	90-і рр. XX ст.	Зменшення або вилучення утворення відходів, економія ресурсів.
Превентивно-проактивна стратегія	Сучасний етап	Чисті технології, екодизайн, екологізація виробництва і споживання.

Джерело: [9].

Щорічний рівень зростання екологічної промисловості в ЄС з урахуванням інфляції становить приблизно 5,9%. Основними напрямками цієї галузі є управління відходами, водопостачання, очищення стічних вод і переробка матеріалів.

Згідно з даними Eurostat, екологічна економіка Європейського Союзу демонструє значне зростання, хоча темпи варіюються залежно від країни та сектору. У табл.3 подано зміни валової доданої вартості (ВДВ) екологічної економіки в країнах ЄС (2021–2022).

Таблиця 3

Зміна валової доданої вартості (ВДВ) екологічної економіки в країнах ЄС (2021–2022)

Table 3

Change in Gross Value Added (GVA) of the Environmental Economy in EU Countries (2021–2022)

Країна	Зміна ВДВ (%)
Греція	+40,9%
Італія	+35,6%
Латвія	+26,9%
Іспанія	+21,4%
Нідерланди	+15,3%
Польща	–16,8%
Словаччина	–10,1%
Мальта	–2,5%

Джерело: [10, 11].

Екологічна економіка відіграє важливу роль у розвитку європейських країн. У 13 країнах ЄС темпи зростання екологічної економіки перевищили загальні темпи економічного зростання.

На основі даних Європейського агентства з охорони навколишнього середовища (ЕЕА), у 13 країнах ЄС темпи зростання екологічної економіки перевищили загальні темпи економічного зростання. Ці країни активно розвивають сектори відновлюваної енергетики, енергоефективності, управління відходами та інші напрямки зеленої економіки. У табл.4 подано Частка екологічної економіки у ВВП за країнами ЄС

Таблиця 4

Частка екологічної економіки у ВВП в країнах ЄС за 2021-2023 рр

Table 4

Share of the green economy in GDP EU Countries 2021-2023

Країна	Частка екологічної економіки у ВВП (%)		
	2021	2022	2023
Фінляндія	4.21	4.32	4.50
Австрія	4.12	4.28	4.41
Естонія	4.04	4.12	4.31
Швеція	4.02	4.14	4.32
Люксембург	3.81	3.93	4.07
Литва	3.75	3.82	3.98
Данія	3.52	3.61	3.74
Словенія	3.43	3.55	3.6
Латвія	3.34	3.41	3.56
Португалія	3.25	3.30	3.41
Італія	3.12	3.21	3.3
Іспанія	3.03	3.15	3.28
Нідерланди	3.02	3.13	3.26

Джерело: [12, 13].

Ці 13 країн демонструють активне зростання екологічної економіки, що перевищує загальні темпи економічного зростання, завдяки ефективному впровадженню зелених технологій та політик. Активне зростання екологічної економіки в цих країнах ЄС свідчить про ефективність зелених політик та інвестицій у сталий розвиток. Це також демонструє, що екологічні ініціативи можуть бути драйвером економічного зростання, а не перешкодою для бізнесу.

Завдяки цьому світовий ринок екологічних технологій оцінюється приблизно в 1 трлн євро на рік, а до 2030 року очікується його зростання втричі. Наразі Європейський Союз займає близько 33% глобального екологічного ринку.

Європа має значний потенціал у сфері вітрової енергетики. Провідними країнами у цій галузі є Німеччина, Іспанія та Данія, за якими слідує Франція, Велика Британія та Португалія. Водночас використання сонячної енергії залишається відносно молодим напрямом, проте низка компаній з Іспанії, Німеччини, Бельгії та Великої Британії активно розвивають виробництво колекторів та інших компонентів.

У країнах ЄС темпи зростання екологічної економіки перевищили загальні темпи економічного зростання. Це свідчить про те, що екологічні сектори стають рушієм економічного розвитку. У табл.5 подано ключові сектори екологічної економіки країн ЄС у 2023 році.

Таблиця 5

Ключові сектори екологічної економіки країн ЄС у 2023 році

Table 5

Key sectors of the ecological economy of the EU countries in 2023

Країна	Частка ВДЕ у кінцевому споживанні енергії (2023)	Ключові сектори зростання
Швеція	66,4%	Біоенергетика, гідроенергетика, переробка
Фінляндія	50,8%	Лісова біоекономіка, циркулярна економіка
Данія	44,9%	Вітроенергетика, водень, енергетичні технології
Латвія	43,2%	Гідроенергетика, біомаса
Хорватія	>50%	Гідроенергетика, сонячна енергетика
Німеччина	52,4% (електроенергія)	Вітроенергетика, сонячна енергетика, водень
Іспанія	~47%	Сонячна енергетика, вітроенергетика
Португалія	~60%	Гідроенергетика, вітроенергетика
Нідерланди	~30%	Вітроенергетика, циркулярна економіка
Греція	~30%	Відновлювана енергетика, туризм, технології
Франція	~20%	Ядерна енергетика, водень, переробка
Італія	~35%	Біоенергетика, переробка, сталий транспорт
Бельгія	~20%	Вітроенергетика, циркулярна економіка

Джерело: [14, 15].

У 2023 році частка відновлюваної енергії в загальному споживанні електроенергії ЄС сягнула 50%. Найбільші частки ВДЕ у кінцевому споживанні енергії зафіксовано у Швеції (66,4%), Фінляндії (50,8%) та Данії (44,9%). Якщо говорити про Німеччину, то частка ВДЕ в електроенергетиці досягла 52,4%, з домінуванням вітрової та сонячної енергії. Мета ЄС — до 2030 року досягти рівня переробки муніципальних відходів у 60%, що може призвести до зростання ВВП на 7%.

Розвиток теплового опалення також набирає обертів, хоч і є відносно новим сектором. Найбільша кількість таких об'єктів зосереджена в Німеччині та Австрії, проте цей напрям активно розвивається і в країнах Східної Європи. Водночас впровадження технологій другого та третього покоління біопалива створить додаткові економічні можливості для цих держав. Загалом, динаміка зростання екологічної промисловості в Європі свідчить про її високий потенціал як рушійної сили економічного розвитку.

Оцінка ключових показників, що характеризують екологічно орієнтовану підприємницьку діяльність у країнах Європейського Союзу, свідчить про зростаючу роль «зеленої економіки» у забезпеченні сталого розвитку. Один із провідних індикаторів — частка екологічної економіки у ВВП, яка варіюється від 3% до понад 4% у таких країнах, як Фінляндія (4,2%), Австрія (4,1%), Швеція (4,0%) та Естонія (4,0%). Це свідчить про значний внесок екологічного підприємництва в загальний економічний розвиток, особливо в країнах, що активно інвестують у відновлювану енергетику, циркулярну економіку та управління ресурсами [20].

Другий важливий показник - темпи зростання валової доданої вартості (ВДВ) в екологічному секторі. Наприклад, у 2022 році Греція демонструвала найвищий ріст - понад 40,9%, Італія - 35,6%, Латвія - 26,9%, що свідчить про швидкий розвиток «зеленого» підприємництва в південних і східноєвропейських країнах. Натомість у Польщі, Словаччині та Мальті спостерігалось зниження ВДВ, що може бути наслідком обмеженого державного стимулювання, нестачі інвестицій або технологічних бар'єрів.

Також вагомим показником є частка відновлюваних джерел енергії (ВДЕ) у кінцевому споживанні енергії, яка тісно пов'язана з розвитком екологічного бізнесу. Станом на 2023 рік лідерами за цим показником стали Швеція (66,4%), Фінляндія (50,8%) та Данія (44,9%). У цих країнах активно розвиваються сектори біоенергетики, гідроенергетики, вітрової та сонячної енергетики. У Німеччині, з часткою ВДЕ понад 52%, провідну роль відіграють підприємства в галузі вітрової енергетики, сонячних панелей і водневої інфраструктури [20].

Окремої уваги заслуговує частка екологічно орієнтованих малих та середніх підприємств (МСП). Попри те, що МСП становлять 99% усіх бізнесів у ЄС, лише близько 25% з них надають «зелені» товари чи послуги, а тільки 17% інтегрували цифрові технології [21]. Це свідчить про значні бар'єри на шляху трансформації МСП у напрямі екологічної сталості, що потребує додаткових фінансових і консультативних інструментів підтримки, зокрема на рівні регіональних і галузевих програм.

Європейський Союз генерує близько третини світових річних доходів від екологічних секторів. Частка ЄС у світовому виробництві відновлюваної енергії перевищує 40%, а європейські технології управління відходами охоплюють близько 50% глобального ринку.

Європейський зелений курс (Green Deal) і Механізм коригування вуглецевого кордону (СВАМ) мають подвійне завдання — зменшити викиди парникових газів і перетворити економіку ЄС на екологічно сталу. Завдяки цьому створюються нові ринки та можливості для "зеленого" бізнесу та зростає попит на екологічні рішення — від енергоефективності до "чистих" технологій.

При цьому слід розуміти основні виклики, оскільки СВАМ може суттєво вплинути на підприємства, які мають високий вуглецевий слід, особливо без належної адаптації, малі та середні підприємства часто не мають ресурсів для дотримання жорстких екологічних стандартів, звітності, сертифікацій. Існує ризик "зеленого адміністративного навантаження" — надто складне регулювання може стримувати ініціативність.

Малі та середні підприємства (МСП) на рівні Європейського Союзу розглядаються як «основа» економіки завдяки їхньому внеску в економічне зростання. У Європі налічується 25 мільйонів МСП, які забезпечують понад 50% ВВП Європи, надають майже 70% усіх робочих місць і становлять 99% усіх підприємств ЄС, причому половина з них здійснює інноваційну діяльність.

Втім, перехід до екологічної та цифрової економіки виявляється значно складнішим для МСП, ніж для великих компаній. Лише 25% усіх МСП пропонують «зелені» товари чи послуги, а тільки 17% змогли інтегрувати цифрові технології у свою діяльність. Це свідчить про потребу у впровадженні заходів, спрямованих на полегшення доступу МСП до спеціалізованого консалтингу, цільового фінансування та єдиного ринку [22].

Механізми ЄС стимулюють екологічне підприємництво, але потребують кращої адаптації для МСП — спрощення процедур, пряма фінансова підтримка, консультативні платформи.

СВАМ — приклад "екологічного протекціонізму", оскільки він зобов'язує імпортерів до сплати за викиди вуглецю на рівні з виробниками ЄС. Цей механізм має на меті запобігти «витоку вуглецю» (carbon leakage), але викликає критику з боку країн, що розвиваються та торгових партнерів, а тому захищає внутрішній ринок ЄС від менш екологічно відповідального імпорту, стимулює глобальні екологічні стандарти та забезпечує рівні умови конкуренції (level playing field).

Регламент Ради та - Регламент Комісії 1488/94/ЄС, що визначає принципи оцінки ризиків для здоров'я людини. Еволюційний процес розвитку екологічної політики

Європейського Союзу виділив чіткі підходи до вирішення проблем навколишнього середовища.

Політика ЄС у сфері охорони навколишнього середовища, як правило, фінансується державами-членами, однак часто природоохоронні заходи потребують значних фінансових витрат, які перевищують можливості органів влади окремих держав-членів.

Завдяки процесу децентралізації влади національні уряди багатьох країн поступово передали повноваження з охорони навколишнього середовища місцевим органам влади, що позитивно вплинуло на стабілізацію екологічної ситуації в Європі.

У межах Європейського зеленого курсу Європейський Союз впроваджує низку стратегічних регуляторних інструментів, покликаних забезпечити сталу трансформацію економіки. Одним із ключових є Carbon Border Adjustment Mechanism (CBAM), який розпочався у 2023 році та передбачає введення вуглецевого мита на імпорт продукції з країн, де відсутні або слабко розвинені механізми вуглецевого регулювання. Це має на меті уникнути "витоку вуглецю" та стимулювати глобальне скорочення викидів парникових газів.

Ще одним важливим інструментом є EU Taxonomy for Sustainable Activities, затверджена у 2020 році, яка визначає чіткі критерії для "зелених" інвестицій, сприяючи прозорості, порівнюваності та переорієнтації фінансових потоків на екологічно сталу діяльність. Водночас Revised Renewable Energy Directive (RED III)**, оновлена у 2023 році, встановлює амбітніші цілі щодо частки відновлюваних джерел енергії в загальному енергобалансі країн ЄС, підвищуючи мінімальний рівень до 42,5% до 2030 року. Сукупна дія цих регламентів забезпечує комплексний підхід до декарбонізації економіки ЄС, зміцнення енергетичної безпеки та розвитку інноваційного екологічного підприємництва.

Запровадження ключових екологічних регуляторних інструментів ЄС має важливі практичні наслідки як для країн-членів ЄС, так і для третіх країн, зокрема України.

Для країн ЄС ці інструменти стають рушієм структурних змін: підприємства змушені адаптувати свої виробничі процеси до вимог декарбонізації, зростає потреба в інвестиціях у відновлювані джерела енергії, енергоефективні технології та низьковуглецеву логістику. CBAM створює рівні умови конкуренції для внутрішніх виробників, зменшуючи ризики "витоку вуглецю", а таксономія ЄС стимулює переорієнтацію фінансового сектора на сталий розвиток, поступово витісняючи "коричневі" інвестиції. Оновлена директива RED III зобов'язує держави-члени переглядати національні плани з енергетики та клімату, підвищуючи темпи розвитку ВДЕ та зміцнюючи енергетичну незалежність.

Для України, яка є одним із основних торговельних партнерів ЄС і прагне євроінтеграції, ці інструменти є не лише зовнішніми викликами, а й можливостями. CBAM, який поступово впроваджується з 2026 року, вимагатиме від українських експортерів сталі, цементу, добрив, електроенергії та інших енергоємних товарів звітності щодо вуглецевого сліду та сплати відповідного збору — або відповідності європейським екологічним стандартам.

Це стимулює модернізацію промисловості, розвиток систем моніторингу викидів, та активізацію екологічної політики. Водночас таксономія ЄС може бути взята за основу для формування українських критеріїв сталого фінансування, що відкриває доступ до «зелених» європейських інвестицій. Участь України у реалізації положень RED III можлива через розвиток міжсистемних з'єднань, експорт ВДЕ-електроенергії до ЄС, а також інтеграцію до внутрішнього енергетичного ринку Євросоюзу.

Таким чином, ці регуляторні інструменти не лише задають вектор зеленої трансформації всередині ЄС, а й впливають на трансформаційні процеси в сусідніх країнах, сприяючи їхній екологічній модернізації та економічному зближенню з ЄС.

Висновки. Екологічна спрямованість бізнесу є ключовою умовою для досягнення сталого розвитку в умовах зростаючих екологічних викликів. Її реалізація передбачає узгодження дій на політичному, економічному, науковому та суспільному рівнях, що відображено у принципах екологічного підприємництва.

У країнах ЄС спостерігається активне зростання екологічної економіки, що супроводжується формуванням сприятливого ринкового середовища для розвитку «зеленого» підприємництва, зокрема у сферах відновлюваної енергетики, управління відходами та переробки ресурсів. Механізми впровадження екологічного підприємництва, такі як прозорість, громадський контроль, наукове обґрунтування та інституційна підтримка, є основою для побудови ефективної зеленої економіки як в ЄС, так і в Україні.

Високі темпи зростання екологічної економіки у низці європейських країн (наприклад, Греція, Італія, Латвія) свідчать про ефективність зеленої трансформації економіки як інструменту стимулювання національного зростання. Відзначається поступовий перехід до превентивно-проактивних екологічних стратегій у підприємницькій діяльності, що є основою для глибокої модернізації бізнес-моделей та інноваційного розвитку. Висока частка екологічної економіки у ВВП країн ЄС (наприклад, понад 4% у Фінляндії, Австрії, Швеції, Естонії) свідчить про те, що зелений сектор стає все більш конкурентоспроможним та прибутковим. Ринок екотехнологій в Європі оцінюється в понад 1 трлн євро, і прогнозується його триразове зростання до 2030 року, що відкриває нові можливості для інноваційного бізнесу, у тому числі українського.

Україна, яка перебуває на шляху європейської інтеграції, має унікальний шанс адаптувати європейський досвід екологічного підприємництва через гармонізацію політик, стимулювання зеленої індустрії та участь у спільних проєктах. Переорієнтація українських підприємств на екологічні стандарти та сертифікацію відповідно до вимог ЄС сприятиме посиленню конкурентоспроможності української продукції на європейському ринку.

Створення сприятливих умов для розвитку екологічного підприємництва в Україні потребує державної підтримки, пільгового оподаткування, інвестицій у НДДКР, а також розвитку людського капіталу. Український бізнес має потенціал для розвитку в таких секторах, як біоенергетика, циркулярна економіка, управління відходами та екодизайн, що дозволить не лише зменшити екологічний слід, а й створити нові робочі місця. Таким чином, розвиток екологічного підприємництва є не лише відповіддю на екологічні виклики, а й потужним драйвером економічного зростання. Для України це стратегічний напрям інтеграції у спільний європейський зелений простір.

1. Міщенко В. І. Інституційні основи розвитку зеленої економіки в Україні. *Економіка України*. 2021. № 6. С. 45–52.
2. Курилова А. А. Фінансові інструменти стимулювання екологічного підприємництва в Україні. *Фінанси України*. 2020. № 12. С. 92–101.
3. Литвиненко Я. В. Екологізація підприємницької діяльності як чинник сталого розвитку економіки. *Вісник КНТЕУ*. 2019. № 3. С. 56–62.
4. Ковальчук Т. Т. Інноваційне середовище розвитку екологічного підприємництва в Україні. *Науковий вісник Полісся*. 2018. № 4 (16). С. 85–91.
5. Набок Р. І. Екологічні інновації в системі розвитку малого і середнього бізнесу. *Економіка та держава*. 2020. № 10. С. 112–116.

6. Збарський В. К. Екологічне підприємництво в аграрному секторі: економіко-екологічний аналіз. *Науковий вісник НУБіП України. Серія: Економіка, аграрна економіка, менеджмент, бізнес*. 2019. № 299. С. 78–85.
7. Мамонтов М. М. Екологічні аспекти зовнішньої торгівлі між Україною та ЄС. *Міжнародні відносини. Серія: Економічні науки*. 2016. № 7. URL: http://journals.iir.kiev.ua/index.php/ec_n/article/view/2892 (дата звернення: 07.02.2025).
8. Сотник І. М., Чумакова М. М. Ринок екологічних інновацій та проблеми його розвитку. *Механізм регулювання економіки*. 2013. № 3. С. 38–48. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Mre_2013_3_6 (дата звернення: 16.02.2025).
9. Барнабо А. У Франції створено спеціальний фонд підтримки органічного виробництва. *Урядовий кур'єр*. 2012. № 69. С. 26.
10. Ворона В. П. Державна підтримка малого і середнього бізнесу як стимулювання розвитку регіонів: (зарубіж. досвід). *Економіка та держава*. 2015. № 6. С. 80–82.
11. Green Growth Indicators – Country Reports and Economic Trends. URL: <https://www.oecd.org/greengrowth/indicators> (дата звернення: 14.02.2025).
12. Sustainable economy and society data viewer. URL: <https://www.eea.europa.eu/en/datahub/sustainable-economy-and-society> (дата звернення: 14.02.2025).
13. Environmental goods and services sector – EGSS data. URL: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Environmental_goods_and_services_sector (дата звернення: 14.02.2025).
14. The European Green Deal – Annual Report 2023. URL: https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/priorities-2019-2024/european-green-deal_en (дата звернення: 14.02.2025).
15. Renewable energy statistics – share of energy from renewable sources. URL: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Renewable_energy_statistics (дата звернення: 14.02.2025).
16. European Environment Agency. Environmental governance in Europe – Towards integrated implementation of EU environmental policy. 2023. URL: <https://www.eea.europa.eu/publications/environmental-governance-in-europe> (дата звернення: 14.02.2025).
17. European Commission. Covenant of Mayors for Climate and Energy Europe. 2023. URL: <https://eu-mayors.ec.europa.eu/> (дата звернення: 17.02.2025).
18. OECD. Decentralisation and Climate Action: Leveraging Subnational Governments. 2022. URL: <https://www.oecd.org/regional/multi-level-governance/decentralisation-and-climate-action.htm> (дата звернення: 17.05.2025).
19. European Commission. Fit for 55: Delivering the EU's 2030 Climate Target on the way to climate neutrality. 2023. URL: https://climate.ec.europa.eu/eu-action/european-green-deal/delivering-european-green-deal/fit-55_en (дата звернення: 17.02.2025).
20. European Committee of the Regions. Multilevel governance and climate action. 2023. URL: <https://cor.europa.eu/en/our-work/Pages/climate.aspx> (дата звернення: 17.02.2025).
21. Eurostat. Environmental economy – statistics on environmental goods and services sector. 2023. URL: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Environmental_economy_-_statistics_on_the_environmental_goods_and_services_sector (дата звернення: 17.02.2025).
22. European Commission. Annual Report on European SMEs 2019/2020 – SMEs and environmental sustainability. 2020. URL: https://single-market-economy.ec.europa.eu/publications/annual-report-european-smes-2019-2020_en (дата звернення: 17.02.2025).

References

1. Mishchenko, V. I. "Institutional Foundations for the Development of Green Economy in Ukraine." *Ekonomika Ukrainy*, no. 6, 2021, pp. 45–52.
2. Kurylova, A. A. "Financial Instruments to Stimulate Ecological Entrepreneurship in Ukraine." *Finansy Ukrainy*, no. 12, 2020, pp. 92–101.
3. Lytvynenko, Ya. V. "Greening of Entrepreneurial Activity as a Factor of Sustainable Economic Development." *Visnyk KNTEU*, no. 3, 2019, pp. 56–62.
4. Kovalchuk, T. T. "Innovation Environment for the Development of Ecological Entrepreneurship in Ukraine." *Naukovyi Visnyk Polissia*, no. 4 (16), 2018, pp. 85–91.
5. Nabok, R. I. "Ecological Innovations in the Development of Small and Medium Enterprises." *Ekonomika ta Derzhava*, no. 10, 2020, pp. 112–116.
6. Zbarskyi, V. K. "Ecological Entrepreneurship in the Agricultural Sector: Economic and Environmental Analysis." *Naukovyi Visnyk NUBiP Ukrainy. Seriya: Ekonomika, Ahrarna Ekonomika, Menedzhment, Biznes*, no. 299, 2019, pp. 78–85.
7. Mamontov, M. M. "Environmental Aspects of Foreign Trade between Ukraine and the EU." *Mizhnarodni Vidnosyny. Seriya: Ekonomichni Nauky*, no. 7, 2016, http://journals.iir.kiev.ua/index.php/ec_n/article/view/2892. Accessed 7 Feb. 2025.

8. Sotnyk, I. M., and M. M. Chumakova. "Market of Ecological Innovations and Problems of Its Development." *Mekhanizm Rehuliuvannia Ekonomiky*, no. 3, 2013, pp. 38–48, http://nbuv.gov.ua/UJRN/Mre_2013_3_6. Accessed 16 Feb. 2025.
9. Barnabo, A. "In France, a Special Fund for Organic Production Support Was Created." *Uriadovyi Kurier*, no. 69, 2012, pp. 26.
10. Vorona, V. P. "State Support of Small and Medium Business as a Stimulus for Regional Development: (Foreign Experience)." *Ekonomika ta Derzhava*, no. 6, 2015, pp. 80–82.
11. *Green Growth Indicators – Country Reports and Economic Trends*. OECD, www.oecd.org/greengrowth/indicators. Accessed 14 February 2025.
12. *Sustainable Economy and Society Data Viewer*. European Environment Agency, www.eea.europa.eu/en/datahub/sustainable-economy-and-society. Accessed 14 February 2025.
13. *Environmental Goods and Services Sector – EGSS Data*. Eurostat, ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Environmental_goods_and_services_sector. Accessed 14 February 2025.
14. *The European Green Deal – Annual Report 2023*. European Commission, commission.europa.eu/strategy-and-policy/priorities-2019-2024/european-green-deal_en. Accessed 14 February 2025.
15. *Renewable Energy Statistics – Share of Energy from Renewable Sources*. Eurostat, ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Renewable_energy_statistics. Accessed 14 February 2025.
16. *Environmental Governance in Europe — Towards Integrated Implementation of EU Environmental Policy*. European Environment Agency, 2023, www.eea.europa.eu/publications/environmental-governance-in-europe. Accessed 14 February 2025.
17. *Covenant of Mayors for Climate and Energy Europe*. European Commission, 2023, eu-mayors.ec.europa.eu/. Accessed 17 February 2025.
18. *Decentralisation and Climate Action: Leveraging Subnational Governments*. OECD, 2022, www.oecd.org/regional/multi-level-governance/decentralisation-and-climate-action.htm. Accessed 17 February 2025.
19. *Fit for 55: Delivering the EU's 2030 Climate Target on the Way to Climate Neutrality*. European Commission, 2023, climate.ec.europa.eu/eu-action/european-green-deal/delivering-european-green-deal/fit-55_en. Accessed 17 February 2025.
20. *Multilevel Governance and Climate Action*. European Committee of the Regions, 2023, cor.europa.eu/en/our-work/Pages/climate.aspx. Accessed 17 February 2025.
21. *Environmental Economy – Statistics on Environmental Goods and Services Sector*. Eurostat, 2023, ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Environmental_economy_-_statistics_on_the_environmental_goods_and_services_sector. Accessed 17 February 2025.
22. *Annual Report on European SMEs 2019/2020 – SMEs and Environmental Sustainability*. European Commission, 2020, single-market-economy.ec.europa.eu/publications/annual-report-european-smes-2019-2020_en. Accessed 17 February 2025.

Дата подання: 16.04.2025